postoupí se i pohledávka a není více potřebí dalšího důkazu (§ 1393 o. o. z. a nál. ze dne 18. února 1880 č. 1004 sb. 7862 a ze dne 22. března 1877 č. 11097 sb. 6420). Při pohledávkách na určité jméno znějících nestačí však nikterak odevzdání listiny samo o sobě k tomu, aby se postoupení pohledávky dokázalo, nýbrž musí býti nadto dokázáno, že o postoupení byla učiněna smlouva. Tento důkaz provede se zpravidla odevzdáním listiny postupní. Rozhod. ze dne 11. ledna 1873 č. 624 sb. 563 žádá ku skutečnému převodu listinné pohledávky vedle odevzdání úpisu dlužního též odevzdání listiny postupní. Rozhodnutí toto však přehlédlo, že postup (cesse) se může státi písemně i ústně a že ústní cesse nabývá plné účinnosti právní, jakmile cesse byla dlužníku oznámena (§ 1396 o. o. z.). Nelze proto vytknouti jako všeobecnou zásadu, že k postoupení pohledávky nějaké nevyhnutelným bylo by ve všech případech odevzdání listiny postupní. Při písemné cessi stačí pak odevzdání listiny postupní samotné a netřeba odevzdávati jinakých listin ku pohledávce se vztahujících (rozhodn. ze dne 2. září 1879 č. 2435 sb. 7398). Stačí však samo odevzdání dlužního úpisu, byla-li učiněna cesse toliko ústně a byl-li dlužník o tom zpraven. Viz čl. Postup.

VI. Ručení za pohledávky.

Občanský zákonník obsahuje v 1. hlavě 3. dílu ustanovení o utvrzení práv a závazků. Tyto všeobecné normy úplně platí též o pohledávkách.

VII. Zánik pohledávek.

§ 1411 o. o. z. vyslovuje zásadu, že zánikem závazku zaniká i právo; 3. hlava obč. zák. pojednává v §§ 1412—1449 o rozličných způsobech zrušení pohledávek (viz čl. Smlouvy).

Pohnutka (motiv) (§§ 59, 572, 901 o. o. z.; čl, 341 obch. z.).

I. Pohnutkou neboli motivem jest ona okolnost, která přiměla jednající osobu ku projevu vůle určitého obsahu. Ježto existence vůle není závislou od příčiny, není pohnutka zpravidla rozhodnou pro posouzení a platnost právního jednání; tato bezvýznamnost motivu jest nadto požadavkem bezpečnosti právní. Falsa causa adjecta non nocet. Úmysl, který snad vedl smluvníky při uzavírání nějaké smlouvy, jest zcela lhostejný při posuzování smlouvy bez výminky uzavřené (rozh. nejvyš. s. dv. ze dne 30. července 1889 č. 8811, sb. »Gl. U.« č. 12851 a ze dne 10. října 1889 č. 11251 sb. »Gl. U.« č. 12948).

Je-li naproti tomu předmětem sporu právní povaha nějakého jednání nebo smysl projevu vůle, pokud se týká, smysl výrazů stranami volených, může býti ovšem motiv v základ položený právnímu jednání brán býti v úvahu při výkladu vůle strany (§§ 914 a 6 o. o. z.).

II. Jestliže však strany výslovně ustanovily pohnutku za podmínku, přihlíží se k němu jako ke každé jiné výmince a průchod mají ustanovení o výminečných právních jednáních. Zda-li v konkretním případu učiněna byla pohnutka výminkou, jest otázkou výkladu (rozh. ze dne 12. listopadu 1873 č. 7893 sb. »Gl. U.«, č. 5137). Při tom však nerozhoduje způsob vyjádření, nevyhledává se užití podmíněné (hypothetické) formule nebo jinakých slov ku označení podmínečného právního poměru. Naproti tomu žádá § 901 o. o. z. výslovně dotyčný projev vůle a nespokojuje se s činy konkludentními. Zeiller poznamenává, že stačí výslovné vyjádření účelu a zřejmé obmezení závazku na pouhý prostředek k dosažení tohoto účelu

a uvádí v tomto směru tyto příklady: Slíbí-li kdo svému budoucímu zeti věno a ku sňatku nedojde; nebo objedná-li si kupec olej, aby jím mohl obsloužiti své zákazníky k osvětlení v určitý den, a zboží nedojde v ustanovený čas. Tak pokládati sluší dle rozh. ze dne 12. listopadu 1869 č. 8636 sb. »Gl. U.« č. 3563 konečný účel koupě vyslovený kupcem za výminku i ve příčině přípovědi prodavačovy a nesplní-li se výminka ta, jest koupě neplatnou.

III. Lhostejnou jest pro platnost smlouvy manželské pohnutka, z jaké manželství bylo uzavřeno (§ 59 o. o. z.).

IV. Při bezplatných smlouvách a v právu dědickém nemá pravidelně pohnutka významu. Dokáže-li se však, že vůle zůstavitelova nebo dárcova spočívá jedině a výhradně na mylné, jím udané pohnutce, nemá místa bezplatné nabytí. Aby se mohlo odpírati poslednímu pořízení nebo darování pro omyl v pohnutce, musí být prokázáno:

a) že pohnutka jest nepravou,

b) že zůstavitel nebo dárce jedině a výhradně touto pohnutkou jsa veden, učinil opatření v odpor vzaté. Pouhá nesprávnost pohnutky nemůže bezplatnému právnímu jednání již proto účinnosti odníti, poněvadž sporné opatření učiněno býti může i jinými důvody výslovně neuvedenými v projevu vůle a poněvadž snad dokonce úmyslně uveden byl motiv nesprávný. Omyl v tom, že zůstavitel mohl za dědice ustanoviti svého nemanželského syna, činí ustanovení kohosi jiného dědicem z této pohnutky neplatným, poněvadž toto ustanovení za dědice jedině a vyločně zakládá se na mylném motivu v tom záležejícím, že ustanovení nemanželského syna dědicem bylo by neplatným (rozh. ze dne 6. února 1867 č. 879, sb. »Gl. U.« č. 2734). Darování učiněné pod výminkou, že obdarovaný přežije dárce a po něm bude děditi, nepřechází na dědice obdarovaného, zemře-li tento dříve a je-li patrno, že by se byl dárce neodhodlal ku darování bez této výminky (rozh. ze dne 24. července 1877 č. 12313, sb. »Gl. U.« č. 6526).

V. Přísného procesního důkazu pro omyl zůstavitele nebo dárce v pohnutce a pro qualifikaci tohoto motivu zákonem žádanou potřebí není; stačí pouhé zjednání věrohodnosti. Důležitými jsou vedle doslovu a smyslu projevu vůle okolnosti, za kterých projev se stal. Rozhodnutí ze dne 21. května 1889 č. 6072, sb. »Gl. U.« č. 12750 vyslovuje tuto zásadu: Pro pravou vůli zůstavitelovu rozhodným jest sice předkem obsah testamentu; avšak vůle ta může býti i jiným způsobem stanovena, ba i pomocí důvodů doměnkových

VI. Omyl v pohnutce může býti též omylem právním, t. j. odtud prýštiti, že osoba chtějící určitému právnímu obsahu vychází z mylné domněnky, že jisté zařízení právní tu jest nebo není, a že učiní opatření vedena jsouc netoliko touto nesprávnou domněnkou. Ač nikdo omlouvati se nemůže neznalostí zákona (§ 2 o. o. z.), musí nicméně i takovýto omyl právní učiniti dotyčné bezplatné právní jednání neplatným, poněvadž § 572 o. o. z. nerozeznává druhy omylu, a poněvadž v § 1431 o. o. z. omyl právní postaven jest na roveň omylu skutkovému, poněvadž dále při bezplatném nabytí přísněji se musí žádati, aby nabyvateli jen toho se dostalo, co měl za všech okolností dárce nebo zůstavitel v úmyslu mu věnovati, a poněvadž konečně nelze za nepřípustné pokládati, dovolává-li se kdo neznalosti zákona jevící se u kohosi třetího.

VII. Sporným jest, co nastati má, udal-li zůstavitel nebo dárce za pohnutku svého opatření něco nemravného nebo bezprávného. Unger je toho náhledu, že pokládati sluší takové nařízení jakožto contra bonos mores za neplatné, ať již je udaný motiv pravý nebo nepravý. Podle rozhodnutí ze dne 12. září 1884 č. 8846, sb. »Gl. U.« č. 10161 jest dovolena a možna pohnutka, že zamlčeno bude, že D. s C. obcoval a splodil s ní dítko, a peníze za mlčení dané z této pohnutky pokládati jest jako peníze dané pod výminkou, jejíž nedodržení činí smlouvu neplatnou.

VIII. Zákonník obchodní jedná o zvláštním případu pohnutky a vyměřuje ve čl. 341 koupi ke zkoušce (Kauf zur Probe) jakožto bezvýminečnou koupi s připojením pohnutky. Zda-li však je tu připojení pohnutky či výminky koupě, jest otázkou skutkovou (quaestio facti). Slova, jichž použito ku projevu, nejsou vždy rozhodna, poněvadž obyčejný způsob mluvy začasté neliší přesně pojmy koupě na zkoušku (Kauf auf Probe) a koupě ku zkoušce (Kauf zur Probe). V případu koupě ke zkoušce může motiv ovšem nabýti zvláštního významu tím, že by mohl zavdati podnět k domněnce, že se kupec zřekl přivésti ku platnosti ony vady, které ho právě přiměly k tomu, že koupil zboží prozatím jen ke zkoušce t. j. aby je zkusil (viz čl. Smlouva trhová).

Pohoršení veřejné.

K pojmu veřejného pohoršení nestačí pouze veřejnosť místa nebo pouhá přítomnosť více osob, nýbrž musí tu býti všeobecné nevole celého kruhu obyvatelstva, která byla vyvolána jednotlivými případy trestního jednání. Veřejné pohoršení jest:

1. přitěžující okolností u přečinů a přestupků (§ 263 lit. h.) tr. z. § 112 lit. e) voj. tr. z.).

2. Bylo-li veřejné pohoršení dáno při zločinu rušení náboženství, jest přitěžující okolností, která má vliv na výměru trestu (trest těžk. žaláře od 1 do 5 roků (§ 123 tr. z., § 402 voj. tr. z.).

3. Veřejné pohoršení jest podstatným znakem povahy skutkové při jednotlivých přečinech a přestupcích a sice:

a) při uražení církve zákonem uznané, nebo náboženského společenstva, když se někdo při veřejném náboženském úkonu tak neslušně chová, že chování jeho jest s to, způsobiti pohoršení u jiných (§ 300 tr. z., § 560 voj. tr. z.) t. j. že jest způsobilé, aby náboženské city jiných urážělo (rozh. ze dne 23. července 1885 č. 4420, sb. 812);

b) kdo vyobrazením aneb smilným jednáním mravnosť neb stud hrubě nebo takovým spůsobem uráží, že to veřejné pohoršení působí (§ 516 tr. z., § 790 voj. tr. z.). Není však třeba, aby veřejné pohoršení hned při spáchaném činu nastalo, nýbrž může býti vyvoláno potomním rozhlášením události osobou uraženou (rozh. ze dne 13. března 1886, č. 14734, sb. 896). Aby skutečně pohoršení nastalo, nevyhledává se nutně, ku skutkové povaze § 516 tr. z., nýbrž dostačí úplně, je-li čin v konkretním případě způsobilým, pohoršení vyvolati (rozh. ze dne 9. července 1891 č. 6462, sb. 1470).

c) Ženštiny, které svým tělem smilnou živnosť provozují a ve veřejnosti k nápadnému pohoršení podnět dávají, trestají se úřadem bezpečnostním vězením od 1 do 6 měsíců (§§ 5 a 4 zák. ze dne 24. května 1885 č. 89 ř. z.).